

Sygn. akt: I A Ca 823/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 maja 2020 roku

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Dariusz Małkiński (spr.)
Sędziowie	:	SSA Jadwiga Chojnowska SSA Elżbieta Borowska

po rozpoznaniu w dniu 13 maja 2020 roku w Białymstoku

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **A. A.**

przeciwko (...) **w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji **powoda**

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 7 października 2019 roku, sygn. akt: I C 256/19

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powoda na rzecz pozwanego 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów procesu w instancji odwoławczej;**

3. **nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Białymstoku) na rzecz radcy prawnego M. K. 135 (sto trzydzieści pięć) zł, powiększone o należny podatek od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną świadczoną powodowi z urzędu na etapie postępowania apelacyjnego.**

(...)

Sygn. akt: I A Ca 823/19

UZASADNIENIE

Powód A. A., po ostatecznym sprecyzowaniu powództwa, domagał się zasądzenia od pozwanego (...) w W. na swoją rzecz kwoty 1.049,20 zł, stanowiącej część jego świadczenia emerytalnego, wolnego od zajęcia komorniczego, a

dotychczas niewypłaconego mu za 5 miesięcy, tj. od października 2018 roku do lutego 2019 roku (209,84 zł x 5 miesięcy) wraz z odsetkami; kwoty 36,80 zł tytułem poniesionych wydatków na korespondencję kierowaną do strony pozwanej wraz z odsetkami oraz kwoty 166.600 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę w jego zdrowiu fizycznym i psychicznym. Jako podstawę prawną swoich roszczeń wskazał art. 139, 140 i 141 ustawy O świadczeniach emerytalnych z F.U.S., jak również art. 444 i 445 k.c. Podniósł, że pozwany dokonał zaboru należnego powodowi świadczenia na rzecz komornika, prowadzącego egzekucję przeciwko niemu, w ten sposób, że kwota zadłużenia potrącana była od emerytury brutto, nie zaś od jej kwoty netto. Powyższe skutkowało niemożliwością zakupu niezbędnych lekarstw i medykamentów, przez co stan jego zdrowia uległ istotnemu pogorszeniu.

Pozwany (...)w W. wniósł o odrzucenie pozwu na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c., ewentualnie o oddalenie powództwa oraz zasądzenia od powoda na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

Na rozprawie w dniu 21 sierpnia 2019 roku, reprezentowany przez ustanowionego z urzędu profesjonalnego pełnomocnika, powód cofnął powództwo bez zrzeczenia się roszczenia w części dotyczącej żądanego zadośćuczynienia.

Pozwany wyraził zgodę na cofnięcie pozwu we wskazywanym zakresie, w pozostałym zakresie domagał się oddalenia roszczenia pozwu.

Wyrokiem z dnia 7 października 2019 roku o sygn. akt: I A Ca 823/19 Sąd Okręgowy w Białymstoku oddalił powództwo; umorzył postępowanie w zakresie żądania zadośćuczynienia; nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa na rzecz radcy prawnego M. K. kwotę 180 zł, powiększoną o należny podatek od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną świadczoną z urzędu oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 287 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało poprzedzone następującymi ustaleniami faktycznymi:

Decyzją z dnia 30 sierpnia 2012 roku (...) w W. Oddział w B. przyznał powodowi A. A. prawo do emerytury od dnia 13 września 2012 roku.

W dniu 26 maja 1997 roku przed Sądem Rejonowym w Bielsku Podlaskim, sygn. akt: I C 83/97, zapadł przeciwko powodowi prawomocny wyrok zasądający od niego na rzecz B. O. kwotę 12.729 zł wraz z odsetkami w wysokości 35% od dnia 25.05.1997 r. oraz kosztami procesu w kwocie 1.030,40 zł. Z uwagi na uchylanie się dłużnika od obowiązku uregulowania należności z powyższego orzeczenia w pełnej wysokości, wierzyciel zainicjował postępowanie egzekucyjne, prowadzone przez Komornika Sądowego Rewiru II przy SR w Bielsku Podlaskim, sygn. akt: II Km 117/06, następnie Km 1480/11 (zaległość na dzień przekazania sprawy – 33.888,70zł).

W dniu 18 września 2018 roku do pozwanego wpłynęło wezwanie komornika sądowego do dokonywania potrąceń z emerytury powoda, natomiast 25 września 2018 roku pozwany zawiadomił organ egzekucyjny o wysokości świadczenia przekazywanego powodowi wraz z informacją od jakiej daty potrącenia będą realizowane.

Pismem skierowanym do pozwanego w dniu 22 października 2018 roku powód domagał się wypłaty brakującej kwoty 591,35 zł tytułem należnej emerytury, gdyż kwota zadłużenia była potrącana od wysokości brutto, nie zaś od kwoty netto.

Od marca 2019 roku kwota emerytury, w ramach waloryzacji, została zwiększona do sumy 2.435,40 zł; do wypłaty – 1.404,36 zł.

Oceniając zgromadzony w sprawie materiał dowodowy Sąd Okręgowy uznał powództwo za niezasadne.

Na wstępie wskazał, że nie zasługiwał na uwzględnienie wniosków pozwanego o odrzucenie pozwu z uwagi na niewłaściwe określenie strony pozwanej, co było już przedmiotem oceny Sądu (postanowienie z dnia 10 czerwca 2019 roku).

Odnosząc się do meritum sprawy wskazał, że zgodnie treścią art. 139 ustawy O emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ustawodawca przewidział możliwość dokonywania potrąceń ze świadczeń emerytalno – rentowych określonych w art. 3 tej ustawy. Jednocześnie, przed dokonaniem jakichkolwiek pomniejszych świadczeń, należy odliczyć od nich składkę na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i inne należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych.

Powyższe nie oznacza jednak, że ustalanie wysokości dopuszczalnego potrącenia odnosi się do świadczenia netto. Stanowi o tym art. 140 ust. 7 w/w ustawy, w myśl którego wysokość części świadczenia podlegającego egzekucjom, o których mowa w ust. 1 oraz wysokość potrąceń, o których mowa w ust. 4, a także wysokość części świadczenia podlegającego potrąceniom, o których mowa w ust. 6 i 6a, oraz ustaloną orzeczeniem sądu, ugodą sądową lub aktem notarialnym procentową wysokość potrąceń ze świadczeń z tytułu należności alimentacyjnych bez wskazania sposobu ich naliczania, ustala się od kwoty świadczenia przed odliczeniem miesięcznej zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne. Granice potrąceń należy więc ustalać dla świadczenia wyjściowego brutto, tj. przed odliczeniem przywoływanych wyżej jego składników.

Sąd Okręgowy uznał zatem, iż pozwany postępował w sposób prawidłowy, zgodny z obowiązującymi przepisami, właściwie ustalając wysokość należnej emerytury.

Z uwagi na cofnięcie pozwu w zakresie zadośćuczynienia, Sąd za zgodą pozwanego umorzył postępowanie w tym zakresie na mocy art. 355 § 1 k.p.c.

O kosztach procesu rozstrzygnął na mocy art. 98 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

Powód zaskarżył wyrok w części, tj. w zakresie pkt. I oraz IV i zarzucił:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy tj. art. 233 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. i w zw. z art. 244 k.p.c. w zakresie oceny dowodów z akt postępowania egzekucyjnych prowadzonych przeciwko powodowi poprzez przyjęcie, iż organ egzekucyjny w prawidłowej wysokości dokonuje potrąceń z emerytury powoda podczas gdy - w ocenie powoda - kwota dokonywanych potrąceń jest zawyżona, a to na skutek nieprawidłowego wyliczenia kwoty stanowiącej 25% wysokości świadczenia powoda, o której mowa w art. 140 §1 pkt. 3 Ustawy i podlegającej zajęciu w ramach postępowania egzekucyjnego i wyliczenia go od kwoty brutto świadczenia, a następnie pomniejszenia o tę kwotę świadczenia netto podlegającego wypłacie powodowi podczas gdy - w ocenie powoda - kwota ta winna być wyliczana i potrącana od kwoty netto świadczenia.

2. naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art.139 §1 pkt 5, art. 140 §1 pkt. 3 oraz § 7 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (DZ. U. 2018 poz. 1270) poprzez błędną jego interpretację i ustalenie, że kwotę potrąceń na rzecz organu egzekucyjnego z tytułu sum, o których mowa w art. 139 §1 pkt. 5 Ustawy oblicza się od kwoty brutto, podczas gdy - zgodnie z powołanymi przepisami wyliczenia tej kwoty należy dokonać w oparciu o kwotę netto.

W oparciu o powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwot dochodzonych pozwem oraz zasądzenie na rzecz powoda kosztów postępowania za obie instancje według norm przepisanych ewentualnie uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie zasługiwała na uwzględnienie.

Na wstępie wyjaśnić należy, że w celu przyspieszenia postępowania odwoławczego apelacja powoda została rozpoznana na posiedzeniu niejawnym, albowiem przeprowadzenie rozprawy nie było konieczne, w szczególności, że strona powodowa nie złożyła wniosku o przeprowadzenie rozprawy (art. 374 k.p.c.).

Sąd I instancji przeprowadził postępowanie dowodowe w zakresie wnioskowanym przez strony, zaś zebrane dowody poddał wszechstronnej i wnikliwej analizie. Ustalony stan faktyczny sprawy, stanowiący następnie podstawę do dalszych rozważań w kwestii zastosowania w sprawie przepisów prawa materialnego, znajduje odzwierciedlenie w dowodach zebranych w sprawie. Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne, nie znajdując potrzeby ich ponownego przytaczania.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutów naruszenia prawa procesowego, to okazały się one niezasadne. Chybiony okazał się w pierwszej kolejności zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. i art. 244 k.p.c.

Przepis art. 233 § 1 k.p.c. stanowi, że sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. W orzecznictwie wskazano, iż jego naruszenie może polegać na błędnym uznaniu, że przeprowadzony w sprawie dowód ma moc dowodową i jest wiarygodny albo że nie ma mocy dowodowej lub nie jest wiarygodny. Jednocześnie przyjęto, że prawidłowe postawienie tego zarzutu wymaga wskazania przez skarżącego konkretnych zasad lub przepisów, które naruszył sąd przy ocenie poszczególnych, określonych dowodów (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2004 r., V CK 398/03, LEX nr 174215; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2004 r., III CK 245/04, LEX nr 174185).

Zdaniem skarżącego naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. miało polegać na błędnej ocenie materiału dowodowego (akt z postępowań egzekucyjnych), poprzez przyjęcie, „iż organ egzekucyjny dokonuje w prawidłowej wysokości potrąceń z emerytury powoda, podczas gdy - w ocenie powoda - jest ona zawyżona”. Tak sformułowany zarzut nie stanowi o naruszeniu art. 233 § 1 k.p.c. Powód nie wskazał bowiem, które dowody, jego zdaniem, zostały ocenione wadliwie. Z uzasadnienia apelacji wynika poza tym, że skarżący nie kwestionował bynajmniej oceny konkretnych dowodów, jak również ustaleń faktycznych dokonanych na podstawie tych dowodów. Powód w ramach zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. podważał generalnie kwotę wyjściową, od której ZUS dokonał potrąceń egzekucyjnych, przy czym kwestia ta należy do sfery ocen prawnych, a więc właściwego zastosowania przepisów prawa materialnego, tj. art. 139 § 1 pkt 5, art. 140 § 1 pkt 3 oraz § 7 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku O emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2018, poz. 1270, zwanych dalej Ustawą), których wykładnia dokonana przez Sąd I instancji nie budzi wątpliwości Sądu II instancji.

Wskazać należy przy tym, że zgodnie z art. 833 § 4 k.p.c. świadczenia pieniężne przewidziane w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym podlegają egzekucji w zakresie przewidzianym w tych przepisach.

Przepis art. 139 ust. 1 pkt 5 Ustawy, stanowi z kolei, że świadczenia pieniężne określone w niej - po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych - podlegają potrąceniu, z uwzględnieniem art. 141, m.in. na zaspokojenie sum egzekwowanych na mocy tytułów wykonawczych na pokrycie należności innych niż świadczenia alimentacyjne.

Według art. 140 ust. 1 wskazanej ustawy potrącenia, o których mowa w art. 139, mogą być dokonywane, z zastrzeżeniem art. 141, w następujących granicach:

- 1) świadczeń alimentacyjnych, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 3 - do wysokości 60% świadczenia;
- 2) należności egzekwowanych związanych z:
 - a) odpłatnością za pobyt w domach pomocy społecznej,
 - b) odpłatnością za pobyt w zakładach opiekuńczo-leczniczych,
 - c) odpłatnością za pobyt w zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych, do wysokości 50% świadczenia;
- 3) innych egzekwowanych należności - do wysokości 25% świadczenia.

Stosownie do treści art. 140 ust. 1 pkt 3 Ustawy potrącenia, o których mowa w art. 139, mogą być dokonywane, z zastrzeżeniem art. 141, w zakresie innych egzekwowanych należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 5 - do wysokości 25% świadczenia.

Godzi się zauważyć, iż relacja między art. 139 ust. 1 pkt 5 ustawy emerytalnej a jej art. 140 ust. 7 jest tego rodzaju, że art. 139 ust. 1 pkt 5 wskazuje, iż sumy egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych podlegają potrąceniu (innymi słowy są odejmowane) od kwoty netto świadczenia emerytalnego, czyli od kwoty świadczenia po odliczeniu od niej składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych, natomiast art. 140 ust. 7 Ustawy określa metodę wyliczenia wysokości tego potrącenia w ten sposób, że wysokość potrącenia ustala się od kwoty brutto świadczenia emerytalnego. Oznacza to, że przy uwzględnieniu dyspozycji art. 140 ust. 1 pkt 3 ustawy, potrąceniu od kwoty netto świadczenia emerytalnego podlegają sumy z tytułu innych egzekwowanych należności wynoszące maksymalnie 25% świadczenia emerytalnego, przy czym zgodnie z art. 141 ust. 1 pkt 1 lit. c ustawy, emerytury i renty są wolne od potrąceń sum egzekwowanych na mocy tytułów wykonawczych na pokrycie należności innych niż świadczenia alimentacyjne w części odpowiadającej 50% kwoty najniższej emerytury lub renty - zależnie od rodzaju pobieranego przez emeryta świadczenia.

W konkluzji zasadne jest stanowisko Sądu I instancji, że granice potrąceń należy więc ustalać dla świadczenia wyjściowego brutto, tj. przed odliczeniem miesięcznej zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne, a nie w kwocie netto jak tego chciał powód.

W przypadku skarżącego granicą potrąceń jest kwota maksymalna w wysokości 25 % świadczenia brutto czyli 591,35 zł (emerytura brutto 2.365,40 x 25%), która podlegała potrąceniu w całości, gdyż kwota wolna od potrąceń komorniczych innych niż alimenty wynosiła w styczniu 2019 roku 825 zł.

Kierując się powyższymi względami, Sąd Apelacyjny na mocy art. 385 k.p.c. oddalił apelację powoda, jako niezasadną (pkt 1).

O kosztach instancji odwoławczej rozstrzygnięto w oparciu o zasadę odpowiedzialności za wynik sporu (art. 98 k.p.c.). Skoro zatem powód przegrał sprawę w całości, to powinien zwrócić poniesione przez pozwanego wydatki związane z zastępstwem procesowym (240 zł - § 2 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 265)). Z tych przyczyn orzeczono jak w pkt. 2 w oparciu o art. 108 § 1 k.p.c.

O wynagrodzeniu pełnomocnika, świadczącego powodowi pomoc prawną z urzędu (pkt 3 wyroku), Sąd orzekł zaś na mocy § 16 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r. poz. 1714 ze zm., tj. z dnia 30.11.2018 r. Dz. U. z 2019r., poz. 68), które na podstawie § 4 ust. 3 w/w Rozporządzenia Sąd podwyższył o kwotę podatku od towarów i usług, wyliczoną według stawki podatku obowiązującej dla tego rodzaju czynności na podstawie przepisów o podatku od towarów i usług i nakazał wypłacić wynagrodzenie ze Skarbu Państwa.

(...)